

«СІМВАЛ БЕЛАРУСІ»

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.)

Мы зразумелі, што пара зрабіць пераклад на сучасную беларускую мову. Бо пераклады, якія ўжо існавалі, не зусім адпавядалі сучаснасці і лексікай, і граматыкай. Мы ўсведмлялі, што ўсе пераклады павінны быць зроблены з арыгінала. У постсавецкі час складана было знайсці людзей, якія ведаюць і старажытнагрэчаскую мову, і сучасную беларускую мову. Да таго ж важна было прачытаць іншыя пераклады. Безумоўна, звярталіся да прац Скарыны, глядзелі, якую ён выкарыстоўваў лексіку. Мы працягваем яго традыцыю.

Чыста фізічна было цяжка зрабіць пераклад. Бо не ўсе тыя, хто мог займацца ім, у той час пражывалі ў Мінску. Я тады жыў і служыў у Слоніме. Натуральна, збірацца часта мы не маглі. Спачатку пачалі сустракацца раз на месяц. Да таго ж мы ўсе, хто ўвайшоў у групу, дзесьці працавалі. Іван Чарота, напрыклад, і загадчыкам кафедры ва ўніверсітэце быў, і загадваў секцыяй перакладаў у Саюзе пісьменнікаў, і ў ВАКУ займаў пэўную пасаду. Пры такой заняцасці кожнага было складана знайсці час, але ўсё ж такі пачалі збірацца раз на тыдзень па чацвяргях. Натуральна, калі на гэты дзень прыпадала свята, святарам трэба было быць на службе. Таму працэс ішоў доўга, але цяперліва, радок за радком мы перакладалі. Складаным было і тое, што царкоўная багаслоўская тэрміналогія не надта распрацавана. Часта доўга думалі, якое слова выбраць, як перадаць тое ці іншае паняцце.

— **Атрымліваецца, хтосьці з вас добра ведае старажытнагрэчаскую мову, хтосьці выдатна валодае сучаснай беларускай мовай, а хтосьці блізка знаёмы з іншымі перакладамі. Вы ў літаральным сэнсе перакладалі разам?..**

— Так, сустракаліся складаныя выразы — трэба было параўнаць, а як іх пераклалі на іншыя мовы. На англійскую, напрыклад, ёсць дзясяткі перакладаў, таксама на французскую шмат, на польскую мову некалькі. У нас у групе ёсць людзі, якія ведаюць некалькі замежных моў. Акрамя царкоўнаславянскага, мы глядзелі пераклады на рускую мову, іншыя пераклады на беларускую мову, і пераклады на іншыя мовы.

— **У адной са сваіх лекцый вы распавядалі, што на рускую мову ёсць толькі адзін пераклад Бібліі, а на беларускую іх зроблена шмат. Чым тлумачыцца такая сітуацыя?**

— Ужо існуе не адзін пераклад Бібліі на рускую мову. Агулам жа іх пераклады проста мала распаўсюджаны, не прызнаюцца аўтарытэтнымі. Акрамя афіцыйнага синадальнага тэксту ёсць пераклад епіскапа Безабразава. Гэты пераклад час ад часу друкаваўся. Ён быў зроблены ў сярэдзіне ХХ стагоддзя і надрукаваны ў Парыжы эмігрантам. Нядаўна вый-

шаў поўны пераклад Бібліі на рускую мову, да якога можна ставіцца сур'ёзна. Астатнія пераклады праглядаліся дасведчанымі людзьмі, і ў іх бачыліся недакладнасці. І з-за шырокай вядомасці рускага перакладу, іншыя не надта заўважаліся. Растлумачу, чаму настолькі аўтарытэты рускі синадальны пераклад. Ён рабіўся прадстаўнікамі чатырох духоўных акадэміі рускай праваслаўнай царквы. Пасля канчатковы варыянт тэкстаў глядзелі ў Святым Сінодзе самыя высокія духоўныя асобы. І толькі пасля афіцыйнага зацвярджэння пераклад распаўсюджваўся. Яго аналізавалі спецыялісты па рускай мове з іншых краін і таксама прызналі дакладным.

Што датычыцца беларускіх перакладаў, яны рабіліся ў менш спрыяльных умовах. Скажам, пераклад пратэстанта Лукаша Дзекуця-Малея, які выйшаў у 1931 годзе, рабіўся ў межах тагачаснай Польшчы. А польскі ўрад вельмі адмоўна ставіўся да беларускай мовы і да беларускага нацыянальнага жыцця. У такіх умовах людзі спрабавалі нешта рабіць. Дзекуць-Малея не меў дастатковай адукацыі, перакладаў з рускай і з польскай моў. Нехта іншы пасля спрабаваў зрабіць яшчэ лепшы тэкст...

— **«Цяпер мы жывём у краіне, дзе зусім іншае стаўленне да царквы, да Бібліі. Яна прызнаецца самай важнай і галоўнай кнігай, прычым для ўсяго чалавецтва. Гэта радасна і прыемна».**

— **Якім быў ваш асабіста шлях да беларускай мовы?**

— Вельмі натуральным і арганічным. Мае бацькі і дзяды не размаўлялі ні на якой іншай мове, акрамя мовы нашай вёскі. І іншыя сваякі, дзядзькі таксама. Гэта мова была для мяне натуральнай. Але школа ў нашай вёсцы была на рускай мове. Беларуская мова з'явілася толькі з 3 класа. Мае бацькі, калі адпраўлялі мяне ў 1 клас, проста баяліся, што я не буду разумець. Некалькім сказаў мама мяне загадзя вучыла: «У цябе будуць запытваць: «Как тебя зовут?» «Сколько тебе лет?» — Ты павінен адказаць». Памятаю такі выпадак. У нашых першых класах тады было па 40 чалавек. І нам задалі зрабіць практыкаванне. На сцяне віселі малюнкi ці стаялі каля дошкі. На іх былі намаляваны розныя прадметы — ці лыжка, ці відэлец, ці орган цела. Трэба было назваць гэта па-руску. Настаўніца запытвалася: «Што гэта?» Мы ўсе казалі «вока». Яна сказала: «Няправільна. Хто ведае, як па-руску?» Ніхто з 42-х чалавек не ведаў.

Я ніяк не мог зразумець, чаму ў школе не могуць гаварыць на такой мове, на якой мы гаворым звычайна? І ніхто не мог мне адказаць на гэты пытанне, хоць я задаваў яго. Толькі мама сказала, што якая ўлада, такая і мова. Мама вучылася ў польскай школе. І калі

хтосьці на перапынку размаўляў па-свойму, білі лінейкай па руках. Таму калі ў нашай школе нарэшце з'явілася беларуская мова і літаратура, я адчуў, што гэта сваё.

Больш-менш размаўляць па-руску я пачаў з чацвёртага класа. Да гэтага быў псіхалагічны бар'ер, я хоць і разумёў, але не адказваў. Напрыклад, некаторыя рускія словы, мне здавалася, вельмі дзіўна гучаць, я чырванее, калі вымушаны быў іх прамаўляць. Да таго ж думаў: як гэта гаварыць не на роднай мове, а на нейкай іншай?.. Па праўдзе да канца школы, па-за межамі ўрокаў, мы заўсёды размаўлялі на сваёй мове. Я назіраў, што толькі адслужыўшы ў войску, вяртаючыся, хлопцы пачыналі размаўляць па-руску. Мы ж у побыце карысталіся сваёй мовай.

Я люблю мову, рускую мову люблю. Па-польску таксама выдатна чытаю, пішу і неяк нават перакладаў афіцыйную сустрэчу. Але ў жыцці аддаю перавагу беларускай мове. Прамаўляю на ёй пропаведзі, размаўляю, калі ёсць з кім.

— **Ці бачыце запатрабаванасць перакладу Бібліі на беларускую мову?**

— Так, яна з'явілася адразу пасля таго, як пра пераклад стала больш-менш вядома. Першая прэзентацыя адбылася 2 верасня 2017 года падчас Дзён пісьменства ў Полацку. Тыя экзэмпляры, што мы прывезлі ў Полацк, за гадзіну раскупілі — што для некаторых было нечакана. Былі заказы і з усіх епархій. На месцах, у Брэсце, у Віцебску, паасобнікі разабралі адразу. Агульны наклад у 5000 хутка разышоўся. Пачалі прытрымліваць паасобнікі, каб было што падарыць пры неабходнасці. Здаецца, цяпер гэту кнігу можна набыць толькі ў Мінскім епархіяльным упраўленні, па адрасе Вызвалення, 10.

Нашым перакладам зацікавіліся і іншыя спецыялісты — міжнародная хрысціянская пратэстанцкая арганізацыя «Гедэонавы браты». Яны спецыялізуюцца на тым, што ва ўсіх краінах свету распаўсюджваюць Свяшчэннае Пісанне ў гасцініцах, у бальніцах, у іншых месцах. Яны пазнаёміліся з нашым перакладам, папрасілі правесці ў сябе яго багаслоўскую экспертызу — праверыць, наколькі дакладны. Зрабілі такі аналіз у ЗША, сабраўшы сваіх знаўцаў славянскіх моў, багасловаў. Выбралі 50 цытат з нашага перакладу, папрасілі як мага больш дакладна перакласці іх з беларускай на англійскую. І пасля гэтага вынеслі заключэнне, што пераклад дасканалы і якасны. Яны перавыдалі наш пераклад тыражом 30 000 і яшчэ 3 000 зрабілі для нас у падарунак. Гэтыя паасобнікі распаўсюджваюцца бясплатна. Людзі ахвотна бяруць. Дай Бог, каб яшчэ і чыталі. На вокладцы змешчаны ефрасінеўскі крыж — сімвал Беларусі. Думаю, гэта добрае спалучэнне — пераклад на беларускую мову і сімвал нашай краіны.

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ.

Інавацыі ў адукацыі

ПАТРАПІЛІ Ў ЛІК ШЧАСЛІЎЦАЎ

Новае слова ў STEM-падыходзе

У 2019 годзе дзякуючы Асацыяцыі «Адукацыя для будучыні» ў беларускіх школах адкрыюцца яшчэ 10 STEM-цэнтраў — сучасных класаў, дзе дапытлівыя дзеці змогуць цалкам бясплатна навучацца па розных STEM-кірунках: адкрываць для сябе займальны свет праграмавання, робататэхнікі, навучацца 3D-мадэляванню і іншым навукам, без якіх хутка немагчыма будзе ўявіць сабе жыццё ў сучасным грамадстве.

Шчасліўцамі сталі ўстановы адукацыі, якія перамаглі ў конкурсе «Хачу вучыцца ў STEM-класе», а менавіта сярэдняя школа № 12 у Светлагорску, школа № 3 у Вілейцы, школа № 1 у гарадскім пасёлку Шаркаўшчына, № 17 — у Оршы, № 1 — у Драгічыне, гімназія ў Дзяржынску, школа № 10 у Пінску, гімназія № 3 у Бабруйску, школа № 2 у Дуброўне і № 5 — у Салігорску. Усе яны атрымаюць фінансавую падтрымку для набыцця неабходнага абсталявання (камп'ютараў, набораў LEGO, 3D-прынтараў, праектараў і г. д.), а таксама для падрыхтоўкі педагогаў, якія будуць выкладаць у STEM-цэнтры.

— Хачу падзякаваць усім настаўнікам за іх творчасць, а таксама за задавальненне, якое мы атрымалі пры знаёмстве з конкурснымі матэрыяламі, — падкрэслівае адзін з членаў журы Ірына АДАМОВІЧ, настаўнік матэматыкі з барысаўскай СШ № 20 і кіраўнік STEM-парка, створанага на базе гэтай установы таксама дзякуючы Асацыяцыі «Адукацыя для будучыні». — Вельмі важна, што крытэрыі, па якіх ацэньваліся работы, далі магчымасць усёй настаўніцкай супольнасці лепш зразумець, вывучыць і паспрабаваць прымяніць на практыцы падыходы,

якія адпавядаюць прынцыпам STEM-адукацыі. Да гэтага часу ў нашай краіне назіраўся пераважна «броўнаўскі», хаатычны, рух у гэтым кірунку.

Што мы разумеем сёння пад STEM-падыходам у адукацыі? Міжпрадметныя сувязі? Праектныя метады? Даследаванне? Камандную работу ці нешта яшчэ?

— І першае, і другое, і трэцяе, — падкрэслівае Ірына Адамовіч. — STEM-падыход — паняцце новае, яно яшчэ толькі фарміруецца, таму ў яго могуць уключацца розныя сэнсы, і ў розных краінах педагогі ўкладаюць сваё разуменне — найбольш ім блізкае.

Сярод школ, якія не ўвайшлі ў дзясятку, былі вызначаны лідары ў асобных намінацыях: «Найлепшы STEM-праект» — маладзечанская гімназія № 10, «Найлепшая каманда (настаўніцкая супольнасць)» — сярэдняя школа № 16 горада Оршы і «Найлепшы творчы ўрок» — гімназія горада Белаазёрска.

Установы адукацыі, што не перамаглі ў конкурсе, атрымалі дыпламы ўдзельніка і падарункавыя сертыфікаты на набыццё кніг, а таксама былі ўключаныя ў «рэзерв» на адкрыццё STEM-цэнтраў у будучыні. Конкурсныя матэрыялы пасля апрацоўкі будуць прадстаўлены Асацыяцыяй «Адукацыя для будучыні» ў адкрытым доступе.

Надзея НІКАЛАЕВА.

Акцыі

Падлічым качак разам!

Штогадовы «птушыны перапіс» вадаплаўных птушак праходзіць у студзені

Як тлумачаць у грамадскай арганізацыі «Ахова птушак Бацькаўшчыны» (АПБ), зімовы ўлік праводзіцца для таго, каб ацаніць, колькі птушак і якіх відаў зімуюць у Беларусі, і спланаваць дзеянні па іх захаванні. З прычыны пацяплення клімату ў нас сустракаецца ўсё больш відаў на зімоўцы.

Далучыцца да «птушынага перапісу» можна на працягу ўсяго студзеня: найлепш гэта рабіць у марозныя дні, бо птушкі будуць гуртавацца на адкрытых участках вадаёмаў. Усе як на далоні! Але самымі актыўнымі днямі акцыі будуць 18, 19 і 20 студзеня. «Нам важна, каб менавіта ў гэтыя дні да назіранняў далучылася як мага больш колькасць людзей, бо гэта значна павысіць дакладнасць вынікаў», — адзначылі ў АПБ.

Для ўдзелу ў акцыі трэба прыйсці да найбліжэйшага вадаёма, падлічыць, колькі птушак і якіх відаў там знаходзіцца. На сайце грамадскай арганізацыі <http://ptushki.org> размешчана памятка па ўліку птушак: як абраць месца і час для «перапісу».

Каб вызначыць від птушкі, можна карыстацца вызначальнікам на guide.florafaua.by. Калі і ён не дапаможа, варта сфатаграфавать ці хоць бы апісаць птушак і падлічыць іх колькасць. Фота можна даслаць на info@ptushki.org або запампаваць на florafaua.by — спецыялісты дапамогуць вызначыць птушку. Для кожнага ўліку трэба запаўняць асобную анке-

ту. Напрыклад, калі вы будзеце ў адзін дзень падлічваць птушак на рацэ і возеры, а праз некаторы час паўторыце ўлік на возеры, трэба будзе падаць тры анкеты. Паўторныя ўлікі на адным і тым жа вадаёме даюць карысныя звесткі. Іх варта праводзіць не часцей, чым раз на дэкаду.

Калі птушак на вадаёме няма ці ён увесь пакрыўся лёдам, таксама пазначайце гэта ў анкеце. Звяртайце ўвагу на акальчаваныя птушак і пазначайце іх від, нумар кольца, дату і дакладнае месца назірання. Выдатна, калі зможае зрабіць фота, дзе можна будзе прачытаць надпіс на кольцы.

Анкеты трэба дасылаць у Сакратарыят АПБ не пазней за 9 лютага 2019 года: у электронным выглядзе — на адрас: info@ptushki.org; у папяровым — на адрас: ГА «Ахова птушак Бацькаўшчыны», вул. Парніковая, д. 11, п. 4, 220114, г. Мінск.

Усе ўдзельнікі «птушынага перапісу» атрымаюць поўную інфармацыю пра яго вынікі. Улік водна-балотных птушак арганізуюць АПБ і Навукова-практычны цэнтр па біярэсурсах Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Надзея НІКАЛАЕВА.